

Sygn. akt I C 1086/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 lutego 2018 r.

Sąd Rejonowy w Ciechanowie I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący – SSR Lidia Kopczyńska

Protokolant - Olga Olech

po rozpoznaniu w dniu 30 stycznia 2018 r. w Ciechanowie

na rozprawie

sprawy z powództwa C. P. (1)

przeciwko A. K.

o zamianę świadczeń dożywotnich na rentę

orzeka

I. świadczenia dożywotnie zapisane w §3 umowy dożywocia, sporządzonej w formie aktu notarialnego Repertorium A nr (...), w dniu 17 marca 1969 r., przed notariuszem H. J., na rzecz W. i C. małżonków P. polegające na: służebności mieszkania jeden izby od strony północnej z prawem korzystania z sieni, strychu i piwnicy, dożywotniego użytkownika działki gruntu o obszarze 10 arów z obróbką pod wczesne ziemniaki, prawo użytkowania jednego chlewa dla świń i drobiu oraz pomieszczenia na opał, wydawania corocznie zaraz po żniwach sześć kwintali żyta, trzydzieści kwintali ziemniaków, opału ile zajdzie potrzeba, utrzymywaniu zimą i latem jednej krowy dożywotników, piętnaście furmanek do wyjazdu rocznie, zapewnienia odpowiedniej pomocy i pielęgnowania w chorobie oraz sprawieniu własnym kosztem pogrzebu odpowiadającego miejscowym zwyczajom, zamienia na: dożywotnią rentę płatną miesięcznie od dnia 1 marca 2018 r. od pozwanej A. K. na rzecz powódki C. P. (1) w kwotach po 956,50 zł (dziewięćset pięćdziesiąt sześć złotych pięćdziesiąt groszy) z góry, do dnia 10 (dziesiątego) każdego kolejnego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w przypadku uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z wpłat,

II. tytułem odszkodowania zasądza od pozwanej A. K. na rzecz powódki C. P. (1) kwotę 17782 zł (siedemnaście tysięcy siedemset osiemdziesiąt dwa złote) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty;

III. w pozostałym zakresie powództwo oddala;

IV. przyznaje od Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego w Ciechanowie) na rzecz radcy prawnego J. K. kwotę 3600 zł (trzy tysiące sześćset złotych) plus podatek VAT tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu powódce C. P. (1) oraz kwotę 588,40 zł (pięćset osiemdziesiąt osiem złotych czterdzieści groszy) tytułem zwrotu kosztów dojazdu;

V. odstępuje od obciążenia powódki C. P. (1) kosztami sądowymi od uiszczenia których dotychczas była zwolniona;

VI. pozostałe koszty postępowania znosi między stronami.

Sygn. akt I C 1086/15

UZASADNIENIE

Powódka C. P. (1), reprezentowana przez syna H. P., w pozwie z dnia 16 listopada 2015 r., sprecyzowanym pismem procesowym z dnia 5 lutego 2016 r., wносиła o zamianę świadczenia dożywotniego zapisanego w §3 umowy dożywocia, określonego w akcie notarialnym z dnia 17 marca 1969 r., Repertorium A nr (...), sporządzonym przed notariuszem H. J., na rzecz W. i C. małżonków P. polegającego na: służebności mieszkania jeden izby od strony północnej z prawem korzystania z sieni, strychu i piwnicy, dożywotniego użytkowania działki gruntu o obszarze 10 arów z obróbką pod wczesne ziemniaki, prawo użytkowania jednego chlewa dla świń i drobiu oraz pomieszczenia na opał, wydawania corocznie zaraz po żniwach sześć kwintali żyta, trzydzieści kwintali ziemniaków, opału ile zajdzie potrzeba, utrzymywaniu zimą i latem jednej krowy dożywników, piętnaście furmanek do wyjazdu rocznie, zapewnienia odpowiedniej pomocy i pielęgnowania w chorobie oraz sprawieniu własnym kosztem pogrzebu odpowiadającego miejscowym zwyczajom, na rentę w kwocie 1.200,00 zł miesięcznie płatną przez pozwaną A. K. do dnia 10 każdego miesiąca. Ponadto wносиła o zasądzenie odszkodowania z tytułu nie wykonywania świadczeń z umowy dożywocia w kwocie 43200 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku

Uzasadniając swoje roszczenie powódka wskazała, że umową darowizny z 17 marca 1969 r., wraz z mężem W. P., przekazała córce B. R. i jej mężowi C. R. gospodarstwo rolne składające się z czterech działek o łącznej powierzchni 11,25 ha położonych w miejscowości J. i dwóch działek o łącznej powierzchni 1,90 ha położone we wsi P.. W umowie córka i zięć zobowiązali się do świadczeń dożywnych na rzecz powódki i jej męża, szczegółowo opisanych w § 3 aktu.

Aktem notarialnym z dnia 10 lipca 2001 r. Repertorium A (...), przed notariuszem B. N. C. R. i B. R., gospodarstwo rolne nabyte umową darowizny z 17 marca 1969 r., darowali córce A. K., która wiedziała, że nieruchomości obciążona jest dożywociem na rzecz poprzednich właścicieli W. i C. małżonków P..

Ponieważ W. P. nie żyje, to świadczenie należy się obecnie wyłącznie C. P. (1). Świadczenia nie są wypełniane od 15 lat, od chwili wyprowadzenia się C. P. (1) do domu jej syna H. P.. W związku z powyższym, na podstawie art. 913 k.c. powódka wносиła o zamianę świadczeń dożywnych na rentę określoną w pozwie, a za okres niewydawania dożywocia zasądzenie odszkodowania (pozew k. 2-3 akt, pismo k. 24-28 akt).

Powódka C. P. (1) wносиła o zwolnienie jej od kosztów sądowych i ustanowienia dla niej pełnomocnika z urzędu (wniosek k. 12-14 akt).

Postanowieniem z dnia 27 listopada 2015 r. referendarz sądowy zwolnił powódkę od kosztów sądowych i ustanowił dla niej pełnomocnika z urzędu wskazanego przez Dziekana Okręgowej Izby Radców Prawnych w O. (postanowienie k. 15 akt).

Pismem z dnia 8 grudnia 2015 r. Dziekan Okręgowej Izby Radców Prawnych w O. wyznaczył radcę prawnego J. K. do reprezentowania C. P. (1) (pismo k. 18 akt).

Pełnomocnik powódki w dniu 13 września 2016 r. złożył wniosek o zabezpieczenie powództwa poprzez zobowiązanie pozwanej A. K. do zapłaty na rzecz powódki C. P. (1) na czas trwania postępowania, począwszy od dnia wniesienia pozwu do dnia prawomocnego zakończenia sprawy – kwot po 1.200,00 zł miesięcznie płatnych do dnia 10 każdego miesiąca.

Wniosek o zabezpieczenie roszczenia pełnomocnik powódki uzasadnił tym, że powódka od 2000 r. mieszka z synem i nie otrzymuje świadczeń dożywnych. Jej sytuacja majątkowa jest trudna, gdyż będąc w podeszłym wieku wymaga stałej opieki osób trzecich oraz ponosi znaczne koszty leczenia (wniosek k. 93-95 akt).

Postanowieniem z dnia 25 listopada 2016 r. Sąd zabezpieczył powództwo poprzez zobowiązanie pozwanej A. K. do płacenia przez czas trwania procesu na rzecz powódki C. P. (1) renty w kwotach po 600 zł miesięcznie, płatnej do dnia 10 każdego miesiąca z góry. W pozostałym zakresie wniosek o zabezpieczenie Sąd oddalił. Postanowienie jest prawomocne (postanowienie k. 106 akt).

Pozwana A. K. świadczenia w wysokości ustalonej w postanowieniu o zabezpieczeniu roszczenia wypłacała od 1 grudnia 2016 r. przez cały czas trwania procesu (bezsporne).

Pełnomocnik powódki C. P. (1), w dniu 27 marca 2017 r., złożyła ponownie wniosek o zabezpieczenie, który ostatecznie został sprecyzowany na rozprawie w dniu 16 czerwca 2017 r. w ten sposób, że powódka wnosiła o zabezpieczenie powództwa poprzez nakazanie pozwanej A. K. wypłacenie powódce kwoty 43200 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty. Wniosek o zabezpieczenie roszczenia powódka uzasadniła tym, że od 2000 r. mieszka z synem i nie otrzymuje świadczeń dożywotnich. Jej sytuacja majątkowa jest trudna, gdyż będąc w podeszłym wieku wymaga stałej opieki osób trzecich oraz ponosi znaczne koszty leczenia (wniosek k. 181-183, 212 akt).

Postanowieniem z dnia 16 czerwca 2017 r. Sąd ponownie wniosek o zabezpieczenie oddalił. Sąd uznał, że sytuacja życiowa powódki nie uległa zmianie od listopada 2016 r. Bieżące potrzeby powódki zaspakajane są przez pozwaną, która wypłaca tytułem zabezpieczenia ustaloną postanowieniem z dnia 25 listopada 2016 r. rentę w kwocie po 600 zł miesięcznie. Żądanie zabezpieczenia powództwa we wskazany przez powódkę sposób zmierza do zaspokojenia roszczenia, co jest niedopuszczalne w świetle dyspozycji art. 731 k.p.c. Postanowienie jest prawomocne (postanowienie k. 215 akt, uzasadnienie k. 225-226 akt).

Pismem procesowym z dnia 13 listopada 2017 r. pełnomocnik powódki ostatecznie sprecyzował roszczenie C. P. (1) ten sposób, że wnosił o zamianę wszystkich uprawnień objętych umową dożywocia na dożywotnią rentę odpowiadającą wartości tych uprawnień w kwocie po 1368,25 zł miesięcznie płatną przez pozwaną A. K. do dnia 10 każdego kolejnego miesiąca, począwszy od dnia wniesienia pozwu, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w razie uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat. Ponadto wnosiła o zasądzenie kwoty 49257 zł odszkodowania z tytułu niewykonywania przez pozwaną świadczeń z umowy dożywocia, do których była zobowiązana za okres od 25 października 2012 r. do 25 października 2015 r. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Pełnomocnik powódki wnosił o zasądzenie nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu według norm przepisanych oświadczając, że koszty nie zostały uiszczone w całości ani w części oraz zwrot kosztów dojazdu pełnomocnika w łącznej kwocie 588,40 zł (pisma k. 268-269, k. 280 akt).

Pozwana A. K. wnosiła o oddalenie powództwa.

Pozwana nie kwestionowała tego, że nieruchomości, której jest właścicielką, obciąża dożywocie na rzecz powódki, która ze swoich uprawnień nie korzysta od 15 lat. Jednakże powództwo jest niezasadne ponieważ powódka C. P. (1) nie korzysta z wymówionych świadczeń z własnego wyboru, gdyż woli mieszkać z synem. Tym samym nie ma podstaw do zamiany świadczeń dożywotnich na rentę.

Na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego Sąd ustalił co następuje:

Powódka C. P. (1) i jej mąż W. P. byli współwłaścicielami zabudowanego gospodarstwa rolnego składającego się z czterech działek o łącznej powierzchni 11,25 ha położonych w miejscowości J. i dwóch działek o łącznej powierzchni 1,90 ha położonych we wsi P. (dowód: umowa notarialna k. 4-7 akt).

Umową dożywocia sporządzoną w formie aktu notarialnego w dniu 17 marca 1969 r., Repertorium A nr (...), przed notariuszem H. J., W. P. i C. P. (1) darowali na rzecz córki B. R. i jej męża C. R. powyższe gospodarstwo rolne. W §3 aktu notarialnego B. R. i C. R. ustanowili na rzecz W. i C. małżonków P. świadczenie dożywotnie polegające na: służebności mieszkania jeden izby od strony północnej z prawem korzystania z sieni, strychu i piwnicy, dożywotniego użytkowania działki gruntu o obszarze 10 arów z obróbką pod wczesne ziemniaki, prawo użytkowania jednego chlewa dla świń i drobiu oraz pomieszczenia na opał, wydawania corocznie zaraz po żniwach sześć kwintali żyta, trzydzieści kwintali ziemniaków, opału ile zajdzie potrzeba, utrzymywaniu zimą i latem jednej krowy dożywotników, piętnaście furmanek do wyjazdu rocznie, zapewnienia odpowiedniej pomocy i pielęgnowania w chorobie oraz sprawieniu własnym kosztem pogrzebu odpowiadającego miejscowym zwyczajom (dowód: kserokopia aktu notarialnego k. 4-7 akt).

C. R. i B. R., gospodarstwo rolne nabyte umową darowizny z 17 marca 1969 r., aktem notarialnym sporządzonym przed notariuszem B. N. w dniu 10 lipca 2001 r. Repertorium A (...), darowali córce A. K., która wiedziała, że nieruchomość obciążona jest dożywociem na rzecz poprzednich właścicieli: W. i C. małżonków P. (dowód: kserokopia aktu notarialnego k. 8-10 akt, okoliczność bezsporna).

W chwili spisania aktu notarialnego C. R., B. R. i C. P. (1) z mężem mieszkali w domu objętym umową dożywocia położonym w J. (okoliczność bezsporna).

C. P. (1) 15 lat temu wyprowadziła się z domu w J.. Od tego czasu na stałe mieszka w domu syna H. P.. Od chwil zamieszkania w domu syna powódka nie chciała ponownie zamieszkać w J.. Po przekazaniu gospodarstwa wnuczce A. K., powódka nie zmieniła zdania i w dalszym ciągu nie chciała ponownie przeprowadzić się do domu opisanego w umowie darowizny i objętego dożywociem. C. P. (1) nie żądała wydawania dożywocia ani od córki i zięcia ani od wnuczki. Powódka przed wniesieniem pozwu nie wzywała pozwanej A. K. do wydawania świadczeń dożywczych (dowód: zeznania powódki C. P. (1) k. 40-42 akt).

Do 2001 r. całe gospodarstwo było użytkowane przez C. i B. małżonków R.. Po przekazaniu gospodarstwa w 2001 r. do chwili obecnej, gospodarstwo pozostaje w posiadaniu A. K., która nie utrzymuje kontaktów z C. P. (1). A. K. nie świadczyła dożywocia ani nie wypłacała renty powódce. (dowód: zeznania pozwanej A. K. k. 36-38, 277-278 akt).

Postanowieniem z dnia 25 listopada 2016 r. Sąd zabezpieczył powództwo poprzez zobowiązanie pozwanej A. K. do płacenia przez czas trwania procesu na rzecz powódki C. P. (1) renty w kwotach po 600 zł miesięcznie, płatnej do dnia 10 każdego miesiąca z góry. W pozostałym zakresie wniosek o zabezpieczenie Sąd oddalił (dowód: postanowienie k. 106 akt).

Od 1 grudnia 2016 r. do chwili wydania wyroku w dniu 13 lutego 2018 r. A. K. wypłacała powódce C. P. (1) rentę w kwotach po 600 zł miesięcznie, zgodnie z treścią wydanego postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia (dowód: zeznania A. K. k. 213, 277-278 akt).

C. P. (1) jest wdową, ma lat 98, pobiera emeryturę rolniczą w kwocie 1209,59 zł brutto, w tym dodatek pielęgnacyjny w kwocie 209,59 zł miesięcznie (dowód: oświadczenie majątkowe k. 12-14 akt, zaświadczenie k. 287 akt).

Powódka ma kłopoty z poruszaniem się, cierpi na chorobę oczu, wymaga pomocy w myciu i przygotowaniu posiłków. Ze względu na wiek i ogólny stan zdrowia powódka nie może sama mieszkać, H. P. wynajmuje dochodząca opiekunkę, która pomaga powódce w utrzymaniu higieny osobistej i przygotowaniu posiłków (dowód: kserokopia historii choroby k. 168-170, 196-208 akt, zeznania E. Ż. k. 86 akt, zeznania H. P. k. 67 akt).

Wartość dożywocia wymówionego w akcie notarialnym z 17 marca 1969 r. dla jednej osoby odpowiada kwotom w skali rocznej: wyżywienie 3834 zł, dowóz do i od lekarza 600 zł, leki 1200 zł, koszty opieki i pielęgnacji 4680 zł, 6 q żyta 150 zł, 30q ziemniaków 450 zł. Koszt pogrzebu rozliczony w skali rocznej wynosi 564 zł. Ponieważ powódka jest emerytką, to osoba zajmująca się pochówkiem otrzyma zasiłek pogrzebowego w kwocie 4000 zł osobę. Tym samym realny koszt z tytułu pochówku należy obniżyć o tę kwotę. Ogółem wartość dożywocia wynosi 11478 zł rocznie, co podzielone przez 12 miesięcy daje kwotę 956,50 zł miesięcznie (dowód: opinia biegłego A. S. k. 118-142, 177-178, 240 - 253 akt).

Od chwili wytoczenia powództwa o zamianę świadczenia dożywczości na rentę, tj. od 1 listopada 2015 r. do 30 listopada 2016 r. pozwana powinna wypłacić powódce rentę w łącznej kwocie 12434,50 zł. Ponieważ tytułem zabezpieczenia powództwa A. K. od 1 grudnia 2016 r. do 28 lutego 2018 r. wypłacała rentę w wysokości po 600 zł miesięcznie, to za ten okres wypłaciła rentę w kwocie o 356,50 zł miesięcznie niższą od ustalonej tj. łącznie powinna być dopłacona kwota 5347,50 zł. Suma tych dwóch kwot daje łącznie kwotę 17782 zł odszkodowania.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o dokumenty dołączone do akt, a w szczególności: kserokopii aktu notarialnego k. 4- 10 akt, zaświadczenie k. 11 akt, oświadczenie o stanie majątkowym k. 12-14 akt, oraz opinię biegłego sądowego A. S. k. 118-142, 177-178, 240 - 253 akt, zeznania powódki C. P. (1) k. 40-42 akt, pozwanej A. K. k. 36-38,

213, 277-278 akt, zeznania świadków: H. P. k. 67 akt, C. P. (2) k. 67-68 akt, W. K. k. 68 akt, B. R. k. 68-69 akt, J. W. k. 69 akt, E. Ż. k. 86 akt.

Sąd uwzględnił dołączone dokumenty, ich prawdziwość nie była kwestionowana przez strony i nie budzi wątpliwości. Przedłożone dokumenty rzeczywiście były sporządzone, a w ich treść nie ingerowano, nie były przerabiane.

Sąd uwzględnił opinię biegłego A. S.. Sporządzona dla potrzeb niniejszej sprawy opinia biegłego zasługiwała na walor wiarygodności, gdyż sporządzona została przez osobę dysponującą odpowiednią wiedzą, poprzedzona analizą dokumentów. Opinię sporządzono w sposób rzeczowy i merytorycznie poprawny. Podkreślenia wymaga fakt, iż po złożeniu uzupełniającej opinii przez biegłego, żadna ze stron jej nie kwestionowała.

Sąd dał wiarę zeznaniom świadków i stron, były one ze sobą zgodne i wzajemnie się uzupełniały. Okolicznością bezsporną jest niewykonywanie dożywocia przez pozwaną. Zarówno strony jak i świadkowie zgodnie wskazali, że powódka dobrowolnie opuściła dom w J. i zamieszkała w domu syna H. P.. Stan taki istnieje od 15 lat i powódka w dalszym ciągu nie chce przeprowadzić się do domu pozwanej, gdzie ma wymówione dożywocie mieszkania. Świadkowie wskazali konkretne czynności, w których powódka wymaga pomocy i podkreślali brak zainteresowania ze strony pozwanej. Faktu tego nie kwestionowała również pozwana.

Sąd zważył, co następuje:

W niniejszej sprawie w dniu 17 marca 1969 r., Repertorium A nr (...), przed notariuszem H. J., zawarta została umowa dożywocia. Na mocy tej umowy W. i C. małżonkowie P. podarowali B. i C. małżonkom R. swoje gospodarstwo rolne, a obdarowani, na rzecz W. i C. małżonków P. ustanowili dożywocie. Zakres dożywocia określony w § 3 aktu notarialnego nawiązuje do art. 908§ 1 i §2 k.c.

Z 908 §1 k.c., wynika, że w braku odmiennej umowy, nabywca powinien przyjmując zbywcę jako domownika, dostarczać mu wyżywienia, ubrania, mieszkania, światła i opału, zapewnić mu odpowiednią pomoc i pielęgnowanie w chorobie oraz sprawić mu własnym kosztem pogrzeb odpowiadający zwyczajom miejscowym. Ustawowo określony zakres świadczeń wyraźnie wskazuje na dążenie do zapewnienia dożywnikowi środków utrzymania, jak też przesądza o konieczności pozostawiania stron w bezpośredniej ze sobą styczności i bliskich stosunkach osobistych.

Poza świadczeniami wynikającymi z istoty i funkcji dożywocia, a określonymi w art 908 §1 k.c., nabywca nieruchomości może w umowie o dożywocie zobowiązać się do ustanowienia na rzecz zbywcy użytkowania, którego wykonywanie jest ograniczone do części nieruchomości, służebności mieszkania lub innej służebności osobistej, albo do spełniania powtarzających się świadczeń w pieniądzu lub w rzeczach oznaczonych co do gatunku. Świadczenia ustalone w umowie należą do treści prawa dożywocia. - art 908 §2 k.c.

Do ustanowienia użytkowania na rzecz dożywnika i do wykonywania tego prawa będą miały zastosowanie przepisy art 252 i n. k.c., do służebności mieszkania i innych służebności osobistych art. 296 i n. k.c.

Zgodnie z art. 255 k.c. użytkowanie wygasa wskutek niewykonywania przez lat dziesięć.

Dziesięcioletni termin, o którym mowa w art. 255 k.c., rozpoczyna swój bieg, gdy użytkownik zaprzestał wykonywać swoje prawo (używać rzecz i pobierać jej pożytki), a więc od dnia, w którym powstał stan sprzeczny z treścią użytkowania. Termin ten musi być okresem ciągłym, nieprzerwanym, nie mogą na jego upływ składać się różne odcinki czasowe, które łącznie złożą się na dziesięcioletni termin (tak J. Szachulowicz (w:) K. Pietrzykowski (red.), Komentarz, t. I, 2008, s. 790).

Przepis art. 255 k.c. przewiduje wygaśnięcie użytkowania na skutek upływu czasu. Jeśli użytkowanie nie jest wykonywane przez dziesięć lat, z mocy prawa wygasa. Ustawodawca wychodzi z założenia, że skoro uprawniony (także poprzez osoby trzecie) przez dość długi okres nie jest zainteresowany korzystaniem z przysługujących mu uprawnień,

to z tego wnosić można, że użytkowanie utraciło dla niego jakiegokolwiek znaczenie [B. B., w: E. G. (red.), Kodeks..., 2008, s. 435].

Przepis art. 255 k.c. ma zastosowanie do wszystkich rodzajów tego prawa, niezależnie od podmiotów tego stosunku prawnego i od przedmiotu prawa. Stosuje się go także do użytkowania praw o charakterze niematerialnym, w tym prawa do znaku towarowego (M. Z., Z problematyki użytkowania prawa..., s. 337).

Termin określony przepisem art. 255 k.c. jest terminem zawitym, prekluzyjnym. Sąd zobowiązany jest uwzględnić jego upływ z urzędu [A. J., w: A. K. (red.), Kodeks cywilny, t. 1, 2009, s. 659 i n.; K.A. D., w: A. K. (red.), Kodeks cywilny, t. 2, 2009, s. 194; B. Z., Z. K., Prawo cywilne..., s. 284-286].

Dziesięcioletni termin, o którym mowa w tym przepisie, rozpoczyna swój bieg, gdy użytkownik **zaprzestał wykonywać swoje prawo** (używać rzecz i pobierać jej pożytki), a więc od dnia, w którym powstał stan sprzeczny z treścią użytkowania (J. Szachulowicz (w:) K. Pietrzykowski (red.), Komentarz, t. I, 2008, s. 790). Termin ten musi być okresem ciągłym, nieprzerwanym, nie mogą na jego upływ składać się różne odcinki czasowe, które łącznie złożą się na dziesięcioletni termin (tak J. Szachulowicz (w:) K. Pietrzykowski (red.), Komentarz, t. I, 2008, s. 790; zob. też E. Gniewek (w:) System prawa prywatnego, t. 4, 2007, s. 378). Do wygaśnięcia użytkowania dochodzi w omawianej sytuacji **ex lege**. Uzasadnieniem omawianej regulacji jest założenie ustawodawcy, iż długotrwała rezygnacja z wykonywania użytkowania wskazuje na to, że utraciło ono rację bytu (tak E. Gniewek (w:) System prawa prywatnego, t. 4, 2007, s. 378; J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, Prawo rzeczowe, 2006, s. 216; S. Wójcik (w:) System prawa cywilnego, t. II, 1977, s. 646).

Ustalony w umowie zakres dożywocia nie jest niezmienny. W razie zmiany warunków strony mogą dokonać zmiany umowy. Modyfikacji mogą podlegać poszczególne uprawnienia dożywotnika. Do zmiany stosunku dożywocia dojdzie też na skutek zbycia rzeczy. W takiej sytuacji dożywotnik może zażądać zmiany dożywocia na dożywotnią rentę (art. 914 k.c.) Orzeczenie w tym przedmiocie ma charakter konstytutywny i wywołuje skutek *ex nunc*. Wysokość renty powinna odpowiadać rynkowej wartości świadczeń, które zastępuje. Jeżeli zamianie na rentę ulega tylko część uprawnień, powinny być one dokładnie określone w sentencji orzeczenia. W piśmiennictwie występuje rozbieżność poglądów dotyczących możliwości modyfikowania wysokości renty zasądzanej na podstawie art. 913 k.c. Wskazuje się, że od zasady, iż renta ta powinna odpowiadać rynkowej wartości świadczeń zamienianych na rentę, nie można wykluczyć wyjątków. Można zatem, uwzględniając szczególne okoliczności dotyczące stron umowy, zasądzić rentę, której wysokość odbiega od wartości rynkowej świadczeń (zob. S. Dmowski (w:) G. Bieniek [i in.], Komentarz..., t. II, 2011, s. 1011; tak też G. Sikorski (w:) Kodeks cywilny. Komentarz, red. J. Ciszewski, Warszawa 2011, s. 1488). Przeważa jednak pogląd kwestionujący dopuszczalność takiego rozwiązania. Podkreśla się bowiem, że renta zasądzona na podstawie tego przepisu ma charakter ekwiwalentu, a nie alimentacyjny, i z tego względu powinna odpowiadać wartości rynkowej zamienianych świadczeń, pozwalającej dożywotnikowi zachować dotychczasowy poziom życia (zob. Z. Policzkiwicz-Zawadzka, Umowa o dożywocie..., s. 114; E. Skowrońska-Bocian (w:) Kodeks cywilny. Komentarz do art. 450–1088, t. II, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2011, s. 925; E. Niezbecka (w:) Kodeks cywilny. Komentarz, t. III, Zobowiązania – część szczególna, red. A. Kidyba, Warszawa 2012, s. 1240; J. Jezioro (w:) Kodeks cywilny. Komentarz, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2013, s. 1501).

Nie budzi natomiast wątpliwości dopuszczalność modyfikacji wysokości renty zasądzonej w miejsce uprawnień z umowy dożywocia na podstawie art. 907 § 2 (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 1978 r., III CZP 29/78, OSNCP 1979, nr 2, poz. 22).

W niniejszej sprawie przedmiotem sporu była zarówno możliwość zamiany dożywocia na rentę jak i wysokość tak ustalonej renty.

Zdaniem Sądu już sam fakt zbycia przez B. i C. małżonków R., nieruchomości obciążonej dożywociem, na przez A. K., w świetle art. 914 k.c., dawała powodce prawo żądania zamiany świadczenia dożywotniego na rentę. Ponadto fakt nie wykonywania świadczeń dożywotnich przez nabywcę nieruchomości, od chwili uzyskania tytułu własności, również wskazuje na brak istnienia osobistej więzi pomiędzy dożywotnikiem a nabywcą, co uzasadnia zamianę dożywocia

na rentę. W tej sytuacji Sąd uznał, że żądanie zgłoszone przez powódkę C. P. (1) o zamianę dożywocia na rentę jest uzasadnione. Natomiast kwota dochodzonej renty i odszkodowanie za okres nie wykonywania dożywocia Sąd uznał za wygórowane.

W niniejszej sprawie ustanowiona w §3 umowy służebność osobista służebności mieszkania jeden izby od strony północnej z prawem korzystania z sieni, strychu i piwnicy, dożywotniego użytkowania działki gruntu o obszarze 10 arów z obróbką pod wczesne ziemniaki, prawo użytkowania jednego chlewa dla świń i drobiu oraz pomieszczenia na opał, opału ile zajdzie potrzeba, utrzymywaniu zimą i latem jednej krowy dożywników, od 15 lat nie była wykonywana. Mając na uwadze treści art. 255 k.c., zgodnie z którym niewykonywana przez 10 lat służebność wygasa, Sąd uznał, że służebność w powyższym zakresie wygasła. Tym samym żądanie zamiany służebności, w zakresie w którym wygasła, na rentę nie może być uwzględniona.

Ponieważ przez ponad 10 lat powódka nie wykonywała służebności w powyższym zakresie, służebność wygasła. Tym samym nie mogła być przedmiotem zamiany na rentę.

C. P. (1) mogła natomiast ubiegać się o zamianę dożywocia odpowiadającą treścią art. 908§1 k.c.

Zgodnie z art. 913. § 1 k.c. jeżeli z jakichkolwiek powodów wytworzą się między dożywnikiem a zobowiązanym takie stosunki, że nie można wymagać od stron, żeby pozostawały nadal w bezpośredniej ze sobą styczności, sąd na żądanie jednej z nich zamieni wszystkie lub niektóre uprawnienia objęte treścią prawa dożywocia na dożywnią rentę odpowiadającą wartości tych uprawnień.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 października 1969 r., III CRN 390/69, LEX nr 6601 wskazał, że przesłanką wystąpienia z żądaniem zamiany dożywocia na dożywnią rentę jest wytworzenie się między dożywnikiem a zobowiązanym takich stosunków, że nie można wymagać od stron, żeby pozostawały nadal w bezpośredniej ze sobą styczności. Przy zamianie uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywnią rentę odpowiadającą wartości tych uprawnień nie mają istotnego znaczenia przyczyny wytworzenia się złych stosunków między stronami, a tylko istnienie takich stosunków, w których nie można wymagać od stron, ażeby pozostawały nadal w bezpośredniej styczności. Powody wytworzenia się złych stosunków mogą być jakiegokolwiek, co wyraźnie formułuje art. 913 § 1 k.c.

W niniejszej sprawie stosunki pomiędzy powódką a pozwaną nie są bliskie od 15 lat. Pozwana mieszka w domu przekazanym jej przez B. i C. małżonków R. w J., a powódka C. P. (1) przez cały ten czas w odległym o kilka kilometrów domu syna H. P..

Powódka jest osobą 98 letnią, schorowaną, wymagającymi pomocy w czynnościach życia codziennego: zrobienia zakupów, przygotowania posiłków, zawiezienia do lekarza. Pomoc tę świadczy na rzecz powódki syn H. P., a nie pozwana A. K., która na mocy umowy dożywocia powinna się zaopiekować C. P. (1). W tej sytuacji Sąd uznał za zasadne żądanie powódki zamiany dożywocia, w zakresie w którym ono nie wygasło, na rentę, chociaż nie w wysokości o zasądzenie jakiej powódka wystąpiła.

Wysokość renty powinna odpowiadać wartości tych uprawnień określonych zgodnie z treścią umowy dożywocia. Należy przy tym podkreślić, że renta ta ma "charakter ekwiwalentu, a nie charakter alimentacyjny i powinna być z tego względu obliczona według uprawnień wynikających z umowy dożywocia, a nie według potrzeb dożywnika" (uchwała Sądu Najwyższego z 6 lutego 1969 r., III CZP 130/68, OSNC 1969, nr 11, poz. 192). Przy ustaleniu wartości prawa dożywocia należy też uwzględnić przypuszczalny czas trwania tego prawa, w tym zakresie można pomocniczo korzystać z zasad przewidzianych w innych uregulowaniach (uchwała Sądu Najwyższego z 19 grudnia 1978 r., III CZP 80/78, OSNC 1979, nr 9, poz. 162).

W §3 aktu notarialnego z 17 marca 1969 r. B. i C. małżonkowie R. ustalili dożywnie, którego wartość dla jednej osoby odpowiada kwotom w skali rocznej: wyżywienie 3834 zł, dowóz do i od lekarza 600 zł, leki 1200 zł, koszty opieki i pielęgnacji 4680 zł, 6 q żyta 150 zł, 30q ziemniaków 450 zł. Koszt pogrzebu rozliczony w skali rocznej wynosi 564 zł.

Zgodnie z art 35 ust 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu rolników (Dz.U.2008.50.291 j.t.) zasiłek pogrzebowy przysługuje osobie, która poniosła koszty pogrzebu po śmierci uprawnionego do emerytury lub renty z ubezpieczenia.

Z ust 3 art 35 wynika, że zasiłek pogrzebowy przysługuje w wysokości określonej w przepisach emerytalnych.

Zgodnie z art 77 ust 1pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych .(Dz.U.2009.153.1227 j.t.) zasiłek pogrzebowy przysługuje w razie śmierci: osoby pobierającej emeryturę lub rentę.

Z art 78 ust 1 ustawy wynika, że zasiłek pogrzebowy przysługuje osobie, która pokryła koszty pogrzebu. Wysokość zasiłku określona jest w art 80 ustawy i wynosi 4000 zł.

Ponieważ powódka jest emerytką, to osoba zajmująca się pochówkiem otrzyma zasiłek pogrzebowy w kwocie 4000 zł osobę. Tym samym realny koszt z tytułu pochówku należy obniżyć o tę kwotę.

W §3 aktu notarialnego z 17 marca 1969 r. B. i C. małżonkowie R. ustalili dożywocie, którego wartość dla jednej osoby odpowiada kwotom w skali rocznej: wyżywienie 3834 zł, dowóz do i od lekarza 600 zł, leki 1200 zł, koszty opieki i pielęgnacji 4680 zł, 6 q żyta 150 zł, 30q ziemniaków 450 zł. Koszt pogrzebu rozliczony w skali rocznej wynosi 564 zł. Ponieważ powódka jest emerytką, to osoba zajmująca się pochówkiem otrzyma zasiłek pogrzebowego w kwocie 4000 zł osobę. Tym samym realny koszt z tytułu pochówku należy obniżyć o tę kwotę. Ogółem wartość dożywocia wynosi 11478 zł rocznie, co podzielone przez 12 miesięcy daje kwotę 956,50 zł miesięcznie

Wyrok sądu dokonujący zamiany wszystkich lub niektórych tylko świadczeń z umowy dożywocia na rentę ma charakter konstytutywny. Nie powoduje jednak wygaśnięcia umowy dożywocia, lecz jedynie zmianę jego treści w granicach wydanego orzeczenia. Stąd też do tak ustalonego świadczenia nadal będą miały zastosowanie przepisy o dożywociu, w szczególności art. 910-912 k.c. (Z. Radwański (w:) System prawa prywatnego, t. 8, s. 625).

Mając powyższe na uwadze, Sąd zasądził rentę w tej wysokości od zobowiązanej A. K. na rzecz uprawnionej C. P. (1), w kwocie po 956,50 zł miesięcznie.

Jeśli chodzi o początek daty płatności odsetek od zasądzonej kwoty, to stosownie do treści art. 481 § 1 k.c. wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia, które jest wymagalne. Ponieważ orzeczenie ma charakter konstytutywny, to Sąd ustalił płatność odsetek od chwili wydania orzeczenia.

Od chwili wytoczenia powództwa o wydanie świadczeń pozwana A. K. winna sobie zdawać sprawę z konieczności wydawania świadczeń dożywotnich. Od chwili wytoczenia powództwa o zamianę świadczenia dożywotniego na rentę, tj. od 1 listopada 2015 r. do 30 listopada 2016 r. pozwana powinna wypłacić powódce rentę w łącznej kwocie 12434,50 zł. Ponieważ tytułem zabezpieczenia powództwa A. K. od 1 grudnia 2016 r. do 28 lutego 2018 r. wypłacała rentę w wysokości po 600 zł miesięcznie, to za ten okres wypłaciła rentę w kwocie o 356,50 zł miesięcznie niższą od ustalonej tj. łącznie powinna być dopłacona kwota 5347,50 zł. Suma tych dwóch kwot daje łącznie kwotę 17782 zł odszkodowania, którą Sąd zasądził tytułem odszkodowania z ustawowymi odsetkami od dnia wyrokowania, ze względu na konstytutywny charakter wyroku.

Koszty postępowania, na podstawie art. 100 k.p.c., zostały pomiędzy stronami stosunkowo rozdzielone.

Sąd odstąpił od obciążania stron kosztami postępowania sądowego dotychczas poniesionymi przez Skarb Państwa mając na uwadze ich sytuację majątkową oraz przekonanie o słuszności swojego stanowiska. Dlatego Sąd odstąpił od obciążania stron kosztami - w oparciu o art. 113 ust. 1 w zw. z art. 83 ust. 2 u.k.s.c.

Wysokość wynagrodzenia pełnomocnika powódki wynika z § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy

prawnej udzielonej z urzędu. (Dz. U. z 2002 r. Nr 163, poz. 1348 z póź. zm.). Wynagrodzenie dla pełnomocnika zostało przyznane powiększone o podatek VAT i koszty dojazdu pełnomocnika.

Z tych względów Sąd orzekł jak w wyroku.